

فصل هشتم

الگوی تدریس یک درس کامل از پایه دوم راهنمایی

اهداف یادگیری: از دانشجو – دبیر انتظار می‌رود پس از مطالعه و یادگیری این

فصل بتواند:

- ۱- با طرح درس بخش قرائت سال دوم راهنمایی آشنا شود.
- ۲- بتواند بخش قرائت مصحف ده جزئی سال دوم را تدریس کند.
- ۳- با روش تدریس مفاهیم به‌طور عملی آشنا شود.
- ۴- بتواند بخش مفاهیم را به‌طور عملی تدریس کند.
- ۵- با روش تدریس بخش شناخت آشنا شود.

– طرح درس قرائت صفحات ۲۰۸ تا ۲۱۲ دوم از روی مصحف ده جزئی (جلسه

اول)

– روش تدریس جداول مفاهیم (کار در کلاس)

– موضوعات شناخت

– روش بررسی تکلیف انس با قرآن در خانه (جلسه دوم)

– فعالیت یادگیری

الگوی تدریس یک درس کامل از پایه دوم راهنمایی

نمونه طرح درس قرائت پایه دوم

۱- پیش قرائت : صفحات ۲۰۸ تا ۲۱۲ قرآن کریم (ده جزء دوم)، بین گروه‌های دو یا سه نفره (دانش‌آموزان هر میز) تقسیم می‌شود؛ مثلاً صفحه ۲۰۸ برای میز اول، صفحه ۲۰۹ برای میز دوم، صفحه ۲۱۰ برای میز سوم، تا صفحه ۲۱۲ برای میز پنجم، دوباره صفحه ۲۰۸ برای میز ششم، صفحه ۲۰۹ برای میز هفتم، به همین ترتیب تا آخر کلاس؛ و افراد هر گروه، صفحه مقرر خود را برای یکدیگر می‌خوانند و اشتباهات و اشکالات یکدیگر را تصحیح می‌کنند.

درس اول

جلسه اول

آموزش قرآن مجید، صفحات ۱۰۵ تا ۱۱۲ قرآن کریم

با توجه به وضعیت پیش‌گامان، فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

فعالیت اول - پیش‌خوانی: پس از تقسیم صفحات ۱۰۵ تا ۱۱۲ قرآن کریم به صورت فردی یا در گروه‌های دو یا سه نفره، هر یک آیات سطر از این صفحات را بصورت فوری برای خود یا هم‌گروه خود بخواند.

فعالیت دوم - خواندن آیات: با انتخاب یک مجموع مصداقی از دانش‌آموزان، هر کدام یک یا دو سطر از آیه‌ای را که در فعالیت قبل پیش‌خوانی کرده‌اند، بلند سر خوانند. هنگام خواندن آیات، سایر دانش‌آموزان با بلند از بیرون سطر خود، حفظ می‌کنند و در تصحیح و تمرین فرآیند آیات مشارکت فعال دارند.

پوشه تکلیف:

در فرآیند که در اختیار دارید، حروف یا حروفی را رنگ‌آمیزی کنید که:

۱- برخی از حروفی که ۱۱ و بصورت تکرار نوشته شده است؛ مانند:

باید - مینویسد

۲- برخی از حروفی که به شکل دیگری نیز نوشته شده است؛ مانند:

م - در (شماره ۱) ک - خط (در انتهای سطر)

۳- برخی از حروفی که برخی حروف در آن هم‌نویسه شده است؛ مانند:

نخستین - قرآن پناه - پناهگاه

اسم یا قرآن در خانه

مهری که هر روز در خانه صدای یک صفحه از صفحات ۱۰۵ تا ۱۱۲ قرآن کریم را بخواند.

۲- رفع اشکالات روخوانی: دبیر محترم به هر گروه سر می‌زند و بر فعالیت آنان نظارت می‌کند، سؤالات هر گروه را پاسخ می‌دهد و اشکالات آنها را رفع می‌کند. در حین انجام این فعالیت، اشکالات مهم، عمومی و مبتلا به دانش‌آموزان شناسایی شده و روی تابلو نوشته می‌شود، تا پس از انجام فعالیت پیش‌قرائت، توضیحات لازم برای همه دانش‌آموزان بیان شود. به این ترتیب، با مشارکت دانش‌آموزان، عمده اشکالات روخوانی آیات درس شناسایی شده و با توضیحات عمومی دبیر، این اشکالات رفع و اصلاح می‌شود.

۳- استماع و همخوانی با نوار و یا لوح فشرده: با انتخاب دبیر، یک صفحه از آیات درس، از نوار یا لوح فشرده پخش می‌شود، و دانش‌آموزان استماع کرده و خط می‌برند. یک صفحه دیگر را نیز دانش‌آموزان ضمن گوش کردن به صدای قاری، با صدای آرام همراهی کرده و با آن زمزمه می‌کنند.

۴- فردخوانی: هر دانش‌آموز، پس از اعلام صفحه‌ای که در پیش‌قرائت تمرین کرده است، حدود یک سطر را (تا سر جمله و محل وقف مناسب) با صدای بلند می‌خواند، و دبیر محترم، اشتباهات و اشکالات مهم را با روش مناسب تصحیح می‌کند، و امتیاز مناسبی را برای او منظور می‌کند.

۵- توجه دادن به تلفظ حروف خاص عربی (ح ع ز ث ص ض ط ظ غ ق)*: به پیروی

از قرائت نوار یا لوح فشرده، باید توجه داشت از بیان قواعد و اصطلاحات تجویدی خودداری می‌کنیم.

کلمات و ترکیبات مشکل آیات درس اول (صفحات ۲۰۸ تا ۲۱۲) که ممکن است دانش‌آموزان در خواندن آنها مشکل داشته باشند.

۱- چگونگی قرائت حروف مقطعه «الرَّط» صفحه ۲۰۸

۲- تشدید قاف در کلمه «بِالْحَقِّ» در حالت وقف، با مکث بر آن خوانده می‌شود. صفحه

۲۰۸

۳- توجه به ترکیب همزه با لام و الف، در ترکیب «لَايْت» صفحه ۲۰۸

۴- اتصال کلمه «سُبْحَانَكَ» در آخر سطر، به کلمه «اللَّهُمَّ» در اول سطر بعد، صفحه ۲۰۹

۵- اتصال «لِلنَّاسِ الشَّرِّ» در آخر سطر، به کلمه «اسْتَعِجَالَهُمْ» در اول سطر بعد، صفحه ۲۰۹

۶- اتصال «مَسَّ الْإِنْسَانَ» در آخر سطر، به کلمه «الضَّرُّ» در اول سطر بعد، صفحه ۲۰۹

۷- متصل کردن فتحه به همزه در ترکیب «لِقَاءَنَا ائْتِ» با عبور از حروف ناخوانا، صفحه ۲۱۰

۸- نحوه وقف بر کلمه «بَدَلُهُ» که لام و ها هر دو ساکن می‌شوند، صفحه ۲۱۰

۹- بیان تشدید باء در کلمه «إِلَيَّ» در حالت وقف، با مکث بر باء، صفحه ۲۱۰

۱۰- اتصال کلمه «دَعَا» در آخر سطر، به لفظ جلاله (الله) در اول سطر بعد، صفحه ۲۱۱

۱۱- دقت در بیان دو تشدید متوالی در کلمه «وَأَزَيْت» صفحه ۲۱۱

۱۲- بیان تشدید قاف در ترکیبات «بَغَيْرِ الْحَقِّ، مَوْلَهُمُ الْحَقِّ، رَبُّكُمْ الْحَقُّ» در حالت وقف، با

مکث بر قاف، صفحات ۲۱۱ و ۲۱۲

روش تدریس جداول مفاهیم (کار در کلاس) جلسه اول

جدول ۱ (کلمات)

این جدول نیز مانند جدول‌های مشابه در کلاس اول تنظیم شده است و به همان صورت تدریس می‌شود. برای تکمیل جدول، از شناخت کلمه‌های هم‌خانواده، آشنایی قبلی دانش‌آموزان با خود کلمه یا هم‌خانواده آن و ... می‌توان استفاده کرد. از جمله در مواردی که برای هر کلمه دو معنا در نظر گرفته شده و یکی از آنها در جدول ذکر شده است، می‌توانیم از تشابه دو معنا برای پیدا کردن معنای دوم استفاده

* تلفظ حروف خاص مری از درس سوم به بعد آموزش داده می‌شود.

کار در کلاس

این کار را با استفاده از کلمات داده شده کامل کنید و سعی کنید معانی کلمات را به خاطر بسازید.

عبارت‌های نسبت، ایضا، هم‌ایند، کبر، رنگارنگ، پیر، آینه‌ها می‌کنند.

عبارت	معنی	عبارت	معنی
رنگارنگ	نقش‌ها	نسبت	نسبت
هم‌ایند	هم‌ایند	کبر	کبر
ایضا	هم‌چنین	پیر	پیر
آینه‌ها می‌کنند	آینه‌ها می‌کنند	عبارت‌های نسبت	عبارت‌های نسبت

کنیم. همچنین، در سال جدید دانش‌آموزان در درس عربی با صیغه‌های فعل ماضی و مضارع آشنا می‌شوند و می‌توانند معنای برخی صیغه‌های یک فعل را براساس صیغه دیگر آن فعل تشخیص دهند و سرانجام به عنوان آخرین راه، می‌توانند معنای لغت را از لغت‌نامه آخر کتاب به‌دست آورند.

همان‌گونه که در فصل‌های چهارم و پنجم

بخش دوم همین کتاب آمده و در فصل هفتم این کتاب نیز اشاره شده است دانش‌آموزان ابتدا معنای کلمات را حدس می‌زنند؛ آنگاه آنها را از مجموعه بالای جدول پیدا می‌کنند و در محل خود می‌نویسند و به این ترتیب، جدول را تکمیل می‌کنند. در مرحله بعد با رهبری شما و دقت سایر دانش‌آموزان، تصحیح جدول انجام می‌شود. در مرحله سوم، با چند بار پرسش و تکرار به صورت‌های مختلف دسته‌جمعی و فردی، معنای کلمه‌های جدول به‌طور نسبی در ذهن دانش‌آموزان تثبیت می‌شود.

در این قسمت، نکته‌هایی درباره کلمه‌های خاص این جدول ارائه می‌شود. توجه داشته باشید که گاه بیان نکته‌های اضافی نه تنها ضرورتی ندارد؛ بلکه برای آموزش بی‌فایده و مضرت است.

۱- اِتَّقُوا: این کلمه از فعل «وَقَى يَقِي، وَقَايَةً» است. وقایه به معنای حفظ کردن چیزی است از آنچه بدان ضرر می‌رساند. «تقوی» که در قرآن کاربرد فراوان دارد و از کلمه‌های کلیدی است، به معنای محفوظ داشتن و پرهیز کردن می‌آید. بنابراین، خوف و خویشناختن داری، معانی دیگر تقوا هستند. بهتر است در درس قرآن پس از توضیحات اولیه، همه‌جا از خود کلمه «تقوا» در ترجمه استفاده شود.

۲- أَصْحَاب: جمع صاحب و به معنای دوستان صمیمی و نزدیک است و بیشتر به کسانی که ملازمت و رفاقت طولانی و قابل توجهی دارند، گفته می‌شود. در قرآن کریم با اضافه به «الجنه» و «النار» آمده است، ولی در فارسی ترکیب «یاران بهشت» و یا «هم‌نشینان آتش» و امثال آن مصطلح نیست. بر این اساس، در ترجمه بهتر است بگوییم: اهل بهشت (یا بهشتیان)، اهل آتش (جهنمیان، دوزخیان).

۳- رَأَيْتَ: دیدی، می‌دید. همان‌طور که می‌دانید، در فارسی گاهی در جمله‌های شرطی و مانند آن، فعل ماضی ساده به‌صورت ماضی استمراری معنا می‌شود؛ یعنی به‌جای «اگر نازل کردیم ... دیدی...» می‌گوییم: «اگر نازل می‌کردیم ... می‌دید ...»؛ بنابراین هر دو معنا برای فعل «رَأَيْتَ» کاربرد دارد.

۴- **حُسْنِي**: نیکوترین، نیکوتر. در زبان عربی، وزن صفت تفضیلی و صفت عالی یکی است؛ بنابراین، «حُسْنِي» در هر دو معنا به کار می‌رود. در این موارد، دانش‌آموزان با توجه به عبارت قرآنی، معنای مناسب و درست کلمه را تشخیص می‌دهند.

جدول ۲ (ترکیب‌ها)

ترکیب	معنی	ترکیب	معنی
الزَّانِمِ	پوشاننده	بِأَنَّهَا لَمُتَلَوِّرٌ	بسیار تابان
مِنْ حُطْبَةِ الطَّيْرِ	از چوب‌خواران	الْحَمَامِ الْمَلِكِ	پادشاه گنجینه
لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ	بسیار بخشید	عَلَى الْعَالَمِينَ	بر تمام جهان
عَلَى الْبَنِي إِسْرَائِيلَ	بر بنی‌اسرائیل	أَلَّا تَرْجِعُوا	تا نگردانید
أَعْيُنَكُمْ عَلَى الْبَنَاتِ	چشم‌های خود را بر دختران	عَلَى الْبَنَاتِ	بر دختران

چگونگی انجام دادن این تمرین قبلاً به تفصیل بیان شده است. ابتدا از دانش‌آموزان بخواهید که در گروه‌های دو یا سه نفره یا به صورت انفرادی با استفاده از جدول کلمه‌های این درس و دانستنی‌های قبلی خود، ترکیب‌ها را به شکل تحت‌اللفظی معنا کنند. در این هنگام با گردش

در کلاس بر فعالیت دانش‌آموزان نظارت داشته باشید و در صورت نیاز، آنها را راهنمایی کنید. مرحله دوم که مرحله تصحیح جدول است، پس از گذشت چند دقیقه، زمانی که بیشتر دانش‌آموزان، ترکیب‌ها را معنا کردند، آغاز می‌شود. از یکی از دانش‌آموزان بخواهید، ترکیب اول را بخواند (به دانش‌آموزان پیام‌زید که همیشه در خواندن عبارت‌های قرآنی دقت کنند و اگر اشتباه خواندند، اشتباه خود را تصحیح کنند)؛ آنگاه همان دانش‌آموز ترجمه عبارت را که قبلاً نوشته است، بخواند در صورت نیاز، ترجمه، به شیوه‌هایی که در قبلاً گفته شده است، تصحیح می‌شود. به این ترتیب، همه ترکیب‌ها و ترجمه آنها توسط دانش‌آموزان یکی یکی خوانده و تصحیح می‌شود. توجه داشته باشید که هیچ‌گاه، ترجمه صحیح را نباید به دانش‌آموزان دیکته کرد. برخی نکات که دانستن آنها در ترجمه ترکیب‌های این جدول برای دبیران محترم مفید است، به شرح زیر است* . البته گفتن این مطالب به دانش‌آموزان توصیه نمی‌شود؛ مگر در صورت لزوم و با تشخیص دبیر.

۱- **إِتَّقُوا اللَّهَ**: تقوای خدا را پیشه کنید. ممکن است دانش‌آموزان معنا کنند: «تقوا پیشه کنید خدا». ضمن آن که این معنا را از آنها قبول می‌کنیم، توضیح می‌دهیم که گاهی برای روشن شدن معنا، لازم است برخی کلمات را در ترجمه پس و پیش کنیم. همیشه این توضیحات را با پرسش از خود دانش‌آموزان آغاز می‌کنیم. از آنها می‌پرسیم: بچه‌ها، «تقوا پیشه کنید خدا» یعنی چه؟ برخی سؤال‌ها

* توجه داشته باشید که همه ترکیب‌های جدول به توضیح نیاز ندارند. برای ترکیب‌هایی که به راحتی معنا می‌شوند و نکته خاصی ندارند، توضیحی نیز ارائه نشده است.

ساده‌ترند و به راحتی می‌توان به آنها پاسخ گفت اما بعضی چندان آسان نیستند. به هر حال، با چند بار پرسش و پاسخ و راهنمایی و دادن توضیحات کوتاه و ضروری، به اینجا می‌رسیم که عبارت داده شده به معنای «تقوای خدا را پیشه کنید» است. چون در این ترکیب، «اللَّهُ»، مفعول است، در ترجمه، پس از آن علامت «را» به کار می‌رود و نیز با اضافه شدن «تقوا» به «خدا» ترجمه، روان و روشن می‌شود.

۲- بِمَا تَعْمَلُونَ : به آنچه عمل می‌کنید (انجام می‌دهید). همان‌طور که می‌دانید، کلمه «ما» چند معنا دارد. گاهی جمله یا فعل پس از خود را منفی می‌کند و گاهی نیز به معنای «آنچه» است. دانش‌آموزان در درس قرآن پایه اول با معنای «ما» ی نافیه آشنا نشده‌اند. البته ممکن است در درس عربی «ما» به این معنا به کار رفته باشد و برخی از دانش‌آموزان دربارهٔ اینکه «ما» به کدام یک از دو معناست، تردید داشته باشند. توجه داشته باشید که هرگاه «ما» پس از حروف جرّ مثل «بِ، فِ، مِنْ و...» بیاید، به معنای «آنچه» خواهد بود. به هر حال، در صورت نیاز می‌گوییم که این «ما» به معنای «آنچه» است.

توجه دانش‌آموزان را جلب کنید که دو فعل «تَعْمَلُونَ» از ریشهٔ «عمل» و «تَعْلَمُونَ» از ریشهٔ «علم» را جابه‌جا معنا نکنند. در اینجا، جلب توجه دانش‌آموزان به کلمه‌های هم‌خانواده و ریشهٔ آنها مفید است. همچنین، تأکید کنید که معنای این کلمه «انجام می‌دهید» است نه «انجام می‌دهند». آنچه در اینجا اهمیت دارد، توجه به تفاوت این دو معنا در فارسی است و بیان یا توضیح این مطلب که یکی از این دو صیغه، مخاطب و دیگری غایب است، ضرورتی ندارد. چه‌بسا دانش‌آموزان در درس عربی هنوز فعل مضارع و صیغه‌های آن را نخوانده باشند. از این‌رو، توضیح لازم نیست؛ فقط باید تفاوت دو معنا را بدانند و نیز توجه داشته باشند که «تَعْمَلُونَ» به معنای «انجام می‌دهید» است.

۳- أَصْحَابُ الْجَنَّةِ : اهل بهشت. همان‌طور که می‌دانید، «اصحاب» به معنای «یاران» نیز هست؛ مثلاً اصحاب پیامبر، یعنی یاران آن حضرت. اما همان‌طور که در جدول کلمه‌ها معنا شده است، بهتر است در اینجا «اصحاب» را «اهل» معنا کنیم تا در این ترکیب یا ترکیب‌های مشابه، به صورت «اهل بهشت» یا «اهل دوزخ» معنا شود. گاهی نیز ممکن است دو ترکیب «أَصْحَابُ الْجَنَّةِ» و «أَصْحَابُ النَّارِ» به صورت «بهشتیان» و «دوزخیان» معنا شوند که البته صحیح است و ترجمه‌ای ادبی و زیباست. با توجه به تأکید بر ترجمه تحت‌اللفظی، «اهل بهشت» از نظر یادگیری و تثبیت معنا در ذهن دانش‌آموزان، بهتر است.

۴- هُمْ الْفَائِزُونَ : آنها رستگاران‌اند. ممکن است دانش‌آموزان معنا کنند «آنها رستگاران»؛ از آنها می‌پذیریم ولی توضیح می‌دهیم که در اینجا آوردن فعل مناسب (اند یا هستند) بهتر است. اگر دانش‌آموزان در به کار بردن فعل‌های ربط مشکل داشته باشند، مناسب است به روشی که در درس اول کتاب اول توضیح داده شده است، این موضوع ساده را برای آنها توضیح دهید تا به تدریج، نحوهٔ

به کار بردن این گونه افعال را بیاموزند.

۵- لَرَآيْتَهُ: قطعاً دیدی (می‌دیدی) آن را. برای کمک به دانش‌آموزان، شاید لازم باشد

این ترکیب به صورت «لَ + رَأَيْتَ + ه» روی تابلو نوشته شود. فعل «رَأَيْتَ» در جدول کلمات این درس معنا شده است. دانش‌آموزان با معنای دو کلمه دیگر نیز آشنایی دارند، ولی توجه دادن به معنای کلمه «لَ» که حرف تأکید و به معنای «قطعاً» است، بسیار ضروری است. بسیاری از دانش‌آموزان معنای دو کلمه «لَ» و «لِ» را اشتباه می‌کنند؛ به خصوص که کلمه «لِ» به معنای «برای» در اتصال به ضمائر به صورت «لَ» به کار می‌رود (لَهُ، لَهَا، لَكَ، لَكُمْ، لَنَا). هر زمان که تشخیص دادید، این موضوع را برای آنها بیان و تکرار کنید تا هم از تفاوت معنای دو کلمه «لَ» و «لِ» به خوبی آگاه شوند و هم بیاموزند که «لَ» وقتی بر سر ضمائر درمی‌آید، به معنای «برای» است. کلمه «لَهُ» که به صورت‌های مختلف «هُ، هِ، هِ، هِ» به کار می‌رود نیز نیازمند عطف توجه است. به دانش‌آموزان بگویید که این کلمه، بیشتر به معنای «او» و گاهی نیز به معنای «آن» است و حرکت‌های چهارگانه آن فقط صدای این کلمه است و در تغییر معنا نقشی ندارد.

۶- لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ: برای گروهی که اندیشه (فکر) می‌کنند. تأکید کنید که «يَتَفَكَّرُونَ» به معنای

«فکر کردند یا فکر می‌کنند» نیست بلکه فقط به معنای «فکر می‌کنند» است. نکته مهمی که باید به دانش‌آموزان گفت این است که در چنین ترکیب‌هایی برای روشن شدن معنا، پس از «قَوْمٍ» که به صورت قومی یا گروهی معنا می‌شود، کلمه «که» به کار می‌رود. معمولاً اگر پس از یک اسم نکره (قوم) فعلی به کار رود، این ترکیب به صورتی که گفته شد معنا می‌شود؛ مانند: جَنَاتٍ تَجْرِي ... : بهشت‌هایی که جاری است در زیر آنها رودهایی.

۷- لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ: شاید آنها فکر کنند. ممکن است دانش‌آموزان معنا کنند «شاید آنها فکر

می‌کنند». این معنا نیز صحیح تلقی می‌شود؛ ولی توضیح می‌دهیم که فعل مضارع در فارسی به دو صورت به کار می‌رود؛ مثلاً گاهی می‌گوییم: «فکر می‌کنند» و گاهی گفته می‌شود «تا فکر کنند». همان‌طور که می‌دانید، فعل اول مضارع اخباری و فعل دوم مضارع التزامی است. بیان این دو اصطلاح، به‌ویژه اگر دانش‌آموزان در درس فارسی با آنها آشنا نشده باشند، ضرورتی ندارد؛ بلکه همان‌طور که در پاورقی کتاب درسی قرآن دانش‌آموزان آمده است، با ذکر مثال‌هایی برای آنها توضیح می‌دهیم که چگونه با توجه به سایر اجزای جمله، ممکن است فعل مضارع به دو گونه معنا شود. دانش‌آموزان را مطمئن کنید که هر چند خوب است همیشه شکل صحیح را بنویسند، ولی در این گونه موارد، هریک از دو صورت معنا قابل قبول است.

۸- الأَسْمَاءُ الْحُسْنَى: اسم‌ها (نام‌ها)ی بهتر. همان‌طور که در جدول معنای کلمات ملاحظه

می‌کنید، «حُسْنَى» به دو صورت «بهرتر» و «نیکوترین» معنا شده است. از این رو، این ترکیب یا «نام‌های بهتر» معنا می‌شود یا «نیکوترین نام‌ها». اگر «حُسْنَى» «نیکوترین» معنا شود، در ترجمه، تقدم و تأخر پیش می‌آید.

جدول ۳ (تشخیص ترجمه صحیح)

در مورد این نوع تمرین، انگیزه تنظیم و فایده آموزشی و روش کار آن در کلاس، قبلاً توضیحاتی آمده است. خلاصه آنکه این تمرین ضمن ساده و سهل بودن، برای دانش‌آموزان شیرین و خوشایند است. در عین حال، کلمه‌ها و ترکیب‌ها تکرار و معنای آنها تثبیت می‌گردد و ترجمه تحت‌اللفظی و صحیح و چگونگی معنا کردن برخی عبارت‌های دشوار و پیچیده‌تر به‌طور ضمنی آموزش داده می‌شود.

۱- بهترین نام‌ها برای خداست. درباره اینکه

نام چیست و مقصود از اسم‌های خدای متعال کدام است، بحث‌های مفصلی شده است. آنچه برای دانش‌آموزان قابل توضیح به‌نظر می‌رسد، این است که نام‌ها نشان از صاحب نام دارند و از آنجا که همه

خوبی‌ها از خداست، پس همه صفات خوب مربوط به خدا و در اصل برای اوست؛ مثل علیم، حکیم، رحیم، غفور و ...

۲- قطعاً در آن نشانه‌هایی... این آیه بیان می‌کند که دریافت برخی از نشانه‌ها و آیات به تفکر

بیشتری نیاز دارد و حتی فهم آن، فقط مخصوص انسان‌های متفکر است.

جدول ۴ (کلمات هم‌خانواده)

در این تمرین، دانش‌آموزان با کلمه‌های هم‌خانواده بیشتر آشنا می‌شوند. این جدول یادآوری تمرین کلمه‌های هم‌خانواده در سال قبل است. آشنایی با کلمه‌های هم‌خانواده در شناسایی کلمات جدید و معنای آنها و افزایش گنجینه لغات دانش‌آموزان بسیار مؤثر است و به تدریج دریافت معنای دقیق‌تر کلمه‌ها را آسان می‌کند؛ مثلاً معنای قادر، قدرت، مقدور و ... بدین ترتیب دانش‌آموزان بدون اینکه

بخواهند با اصطلاحات اسم فاعل، مصدر، اسم مفعول و... آشنا شوند تا حدودی با لغات برگرفته شده از یک ریشه و معنای آنها آشنا می‌شوند.

خوب است دبیر محترم علاوه بر آنچه از دانش‌آموزان برای تکمیل جدول خواسته شده است، تعداد بیشتری از کلمات هم‌خانواده جدول را به یاد داشته باشد تا در صورت ضرورت از آن استفاده کند.

- مثلاً از جمع : جامع، مجموع، جمیع، تجمّع، جماعت، جامعه، مجامع و
- از علیم : علم، عالم، علماء، معلوم، علوم، عَلام، عَلامه، دبیر، تعلیم و
- از احسان : حَسَن، أَحسن، مُحسن، حُسن، حَسَنات، حَسین، مُحسَنات و
- از قدیر : قادر، مقدور، قدرت، مقادیر، مُقدّر، تقدیر، اقتدار و

شناخت (برای مطالعه)

آداب تلاوت قرآن

وای خواندن قرآن باید آداب را رعایت کنیم تا از خواندن قرآن پشیمان نگردیم و پشیمانیم.

آداب ظاهری تلاوت قرآن

- ۱- وضو می‌کنیم.
- ۲- هنگام قرائت در محال قرآن خواب می‌زنیم.
- ۳- در صورت امکان هنگام تلاوت قرآن پستی قیام می‌کنیم.
- ۴- در ترویج تلاوت با عبارات خود یا گفته‌ها از گفتار ارحمه از سر مبتدای به خدا یاد می‌نویسم و یا گفتار ارحمه را در صورت قرائت از آغاز می‌کنیم.
- ۵- بهتر است قرآن را قدری بلند بخوانیم.
- ۶- سعی می‌کنیم قرآن را با صوت زیاده بخوانیم.
- ۷- سعی می‌کنیم قرآن را با تامل و تسبیح بخوانیم.

آداب باطنی تلاوت قرآن کریم

- ۱- با نیت خیره قلبی و کسب رضای خدا قرآن می‌خوانیم.
- ۲- سعی می‌کنیم هنگام قرائت به معنای آیات فکر کنیم.
- ۳- در محال سخنان خدا طافیم و طافیم می‌کنیم.
- ۴- سعی می‌کنیم در معنای آیات قرآن التماسه و تکریم کنیم.
- ۵- به هنگام تلاوت قلبی ما خود را خدا و آیات او را خدا.
- ۶- خواندن آیه‌ای که مؤمنین را به جهنم هدایت می‌دهد مانند به انعام اگرچه آن خوب و پروری از دستورات الهیه که چه پیش‌روی خدا می‌کنیم.
- ۷- با خواندن آیه‌ای که در بیان آن عذاب الهیه خدا را یاد است کسمه به معنی آن گفتار خود پیش‌روی خدا می‌کنیم.

مطابق آداب قرآن کریم، قاری باید با نیت خیره قلبی و کسب رضای خدا قرآن می‌خواند.

موضوعات شناخت

آداب تلاوت قرآن

اهداف

- ۱- آشنا کردن دانش‌آموزان با برخی از آداب ظاهری و باطنی تلاوت قرآن
- ۲- علاقه‌مند کردن آنها به رعایت آداب تلاوت قرآن
- ۳- برانگیختن آنان به رعایت برخی آداب تلاوت قرآن
- ۴- آشنایی با استاد کریم منصوری قاری بین‌المللی قرآن کریم

روش تدریس

- ۱- قرائت متن درس توسط یکی از دانش‌آموزان
- ۲- توضیحات دبیر درباره اصطلاحات و عبارات
- ۳- تمرین عملی درباره بندهای اول و چهارم آداب ظاهری، در صورت نیاز
- ۴- تأکید بیشتر بر آداب باطنی تلاوت قرآن.

نمونه سؤالات برای گفت‌وگوی بیشتر دانش‌آموزان

- ۱- چرا باید هنگام تلاوت قرآن، آداب تلاوت را رعایت کنیم؟
- ۲- آیا هنگام خواندن سایر کتاب‌ها نیز باید آدابی را رعایت کرد؟ این آداب کدام‌اند؟
- ۳- در احترام به قرآن و نگهداری آن به چه نکاتی باید توجه داشته باشیم؟

تصاویر درس

- ۱- تصویر صفحه ۹، مربوط به گل و مرغ، جلد قرآن کریم
- ۲- تصویر صفحه ۱۰، در بالای عکس، آیات اول سوره شعرا؛ صفحه سمت راست قرآن، آیات ۲۷۰ تا ۲۷۵ سوره بقره؛ صفحه سمت چپ آن؛ آخر سوره کهف و اوایل سوره مریم.

منابع برای کلیه دروس

دبیران محترم برای کسب اطلاعات بیشتر درباره مباحث شناخت علاوه بر منابعی

که در هر قسمت به طور خاص مشخص شده است، به منابع زیر نیز می‌توانند مراجعه کنند.

- ۱- تفسیر نمونه، ۲- تفسیر نور، ۳-
- ۴- مجله بشارت، ۴- مجله رشد آموزش قرآن،
- ۵- مجله بینات و سایت‌های قرآن

روش بررسی تکلیف انس با قرآن در

خانه (قسمت ب) جلسه دوم

همان‌طور که قبلاً گفته شد، این قسمت تکلیف خانه است. در پایان تدریس بخش مفاهیم (کار در کلاس)، تأکید می‌کنیم که این تکلیف باید برای جلسه آینده انجام شود.

قسمت «الف» مربوط به پرسش و ارزشیابی بخش قرائت و قسمت «ب» مربوط به پرسش و ارزشیابی بخش مفاهیم است. همان‌طور که در فصل‌های قبل بیان شد، نتیجه یادگیری درس در تکلیف انس با قرآن در خانه آمده است؛ به‌نحوی که اگر بخش کار در کلاس به روش بیان شده، در کلاس انجام شود، بیشتر دانش‌آموزان تقریباً هیچ مشکلی در حل این بخش نخواهند داشت. این تکلیف به بهترین شکل، یادگیری دانش‌آموزان را ثبات و عمق می‌بخشد و همچنین، ترجمه عبارت‌های بلندتر موجب احساس موفقیت و کامیابی بیشتر می‌شود.

پرسش از قسمت «ب» این تکلیف را می‌توان به شیوه‌های متنوعی انجام داد. چنین به نظر می‌رسد که یکی از ساده‌ترین و طبیعی‌ترین راه‌ها این است که از یک دانش‌آموز بخواهیم مثلاً جمله اول را همراه با معنای آنکه قبلاً نوشته است، بخواند. این کار ادامه می‌یابد تا همه عبارت‌ها معنا شود. در اینجا توجه به چند نکته، مهم است:

۱- قبل از شروع به پرسش، به نحو مناسب بررسی کنید که دانش‌آموزان تکلیف خود را انجام داده‌اند یا نه. این بررسی و بازبینی باید با دقت و تدبیر انجام شود تا هم مانع سهل‌انگاری دانش‌آموزان در انجام دادن تکالیف شود و هم دانش‌آموزان را وادار نکند که به هر شیوه نامناسبی، ترجمه عبارت‌ها را فقط برای رفع تکلیف بنویسند و به دیر ارائه کنند. از این‌رو، باید از سختگیری و سهل‌انگاری پرهیز شود.

۲- دانش‌آموزان باید عبارت‌های قرآنی را صحیح و با دقت بخوانند. در صورت غلط خواندن، عکس‌العمل مناسب نشان می‌دهیم و حتی با تذکر قبلی، برای درست یا نادرست خواندن عبارت‌های قرآنی، نمره و امتیاز خاصی منظور می‌کنیم.

۳- اگر دانش‌آموز عبارت را درست معنا کرد، او را تشویق می‌کنیم. در این قسمت، برای تشخیص بهتر توانایی دانش‌آموز و تمرین و یادآوری بیشتر، در حالی که دانش‌آموز به ما نگاه می‌کند معنای یکی از کلمه‌ها یا ترکیب‌های همین عبارت را از او می‌پرسیم. مثلاً: از دانش‌آموزی که عبارت شماره ۲ «انس با قرآن در خانه» همین درس را خوانده و معنا کرده و معنا نیز صحیح بوده است؛ در حالی که دانش‌آموز به ما نگاه می‌کند سؤال می‌کنیم: «بِمَا تَعْمَلُونَ» یعنی چه؟ قاعدتاً، دانش‌آموزی که خودش تکلیف را انجام داده است، پاسخ صحیح می‌دهد. این روش، پرسش را جدی‌تر می‌کند و دانش‌آموزان درمی‌یابند که باید همیشه آمادگی نسبی خود را حفظ کنند.

علاوه بر این، می‌توان از برخی کلمه‌ها یا ترکیب‌های دیگر مفاهیم که در بخش کار در کلاس این درس یا حتی در درس‌های قبل آمده است، نیز از دانش‌آموزان پرسش کرد.

۴- با توجه به مجموع توانایی دانش‌آموز در صحت روخوانی عبارت، ارائه ترجمه صحیح و پاسخ به سؤالات شفاهی از ۲۰، نمره‌ای به دانش‌آموز می‌دهیم. از آنجا که در پرسش‌ها و ارزشیابی مستمر، دبیران محترم از شیوه‌های مختلفی بهره می‌گیرند، بارم‌بندی خاصی پیشنهاد نمی‌شود و هر دبیر می‌تواند با توجه به تجربه‌های خویش عمل کند.

۵- در صورت ارائه معنای نادرست، از دانش‌آموز دیگری می‌خواهیم تا همان عبارت را بخواند و معنا کند. این کار ادامه می‌یابد تا همه عبارت‌های این بخش معنا شوند.

۶- با توجه به زمان‌بندی ارائه شده برای تدریس و پرسش بخش‌های قرائت و مفاهیم دروس که در بخش کلیات ارائه شده است، می‌توان حدود ۳۰ دقیقه به پرسش از بخش مفاهیم (ارزشیابی و تصحیح قسمت «ب» انس با قرآن در خانه) اختصاص داد.

برخی نکات خاص درباره ترجمه عبارت‌های «انس با قرآن در خانه» درس اول :

۱- جمله «اتَّقُوا اللَّهَ» با توجه به توضیح جدول ترجمه ترکیب‌ها معنا می‌شود.

۲- ... إِنَّ اللَّهَ حَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ : قطعاً خدا آگاه است به آنچه انجام می‌دهید. ممکن است دانش‌آموزان در اینجا فعل «است» را ننویسند. این مورد را غلط نمی‌گیریم اما توضیح می‌دهیم که این جمله در صورتی معنای روشن و صحیحی خواهد داشت که از فعل ربط «است» نیز استفاده شود.

۳- لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ : مساوی نیستند اهل آتش و اهل بهشت. همان‌طور که می‌دانید، «لَا يَسْتَوِي» فعل مفرد است و در جدول کلمه‌ها نیز به صورت «مساوی نیست» معنا شده است. ممکن است دانش‌آموزان بنویسند : «مساوی نیست اهل...» این ترجمه هم غلط محسوب نمی‌شود، ولی توضیح می‌دهیم که گاهی با توجه به سایر اجزای جمله (فاعل و ...)، ممکن است لازم باشد فعل مفرد را جمع معنا کنیم.

گاهی ممکن است معنا و ترجمه عبارت روشن باشد، ولی منظور از آن روشن نباشد؛ مثلاً در همین جمله می‌توان از دانش‌آموزان سؤال کرد : بچه‌ها، این عبارت قرآنی چه چیزی را می‌خواهد بگوید؟ پاسخ‌های آنها را تکمیل و تصحیح می‌کنیم تا مفهوم روشنی از عبارت برای آنها حاصل شود. این کار را در مورد هر جمله‌ای که احساس می‌شود دانش‌آموزان از آن فهم روشنی ندارند، باید انجام داد. فقط باید دقت کرد که توضیحات ارائه شده اولاً، در سطح درک دانش‌آموزان باشد و ثانیاً، خیلی طولانی و وقت‌گیر نباشد.

۴- عبارت‌های سوم تا هفتم این قسمت در واقع دو آیه ۲۰ و ۲۱ سوره مبارکه حشر است که

در ضمن آیات درس نیز آمده‌اند.

۵- أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ : اهل بهشت، ایشان رستگاران‌اند. در اینجا می‌توان ضمیر «هم» را معنا نکرد. شبیه این مطلب در عبارت‌هایی از کتاب سال اول نیز آمده است. نکته دیگر آنکه در زبان عربی، «خبر» از نظر مفرد و جمع بودن با «مبتدا» مطابقت دارد اما در فارسی چنین نیست. از این رو، بهتر است در ترجمه این عبارت، بگوییم: «اهل بهشت رستگارانند». این نکته در سال سوم نیز برای دانش‌آموزان بیان می‌شود. دانش‌آموزان به هر یک از این دو شکل بنویسند، صحیح است.

۶- لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ : اگر نازل کردیم (می‌کردیم) این قرآن را بر کوهی. به حرف «را» که در فارسی علامت مفعول است، توجه داشته باشید. نکته دیگر آن که گاهی به اقتضای جمله، فعل ماضی ساده (نازل کردیم) بهتر است به صورت ماضی استمراری (نازل می‌کردیم) معنا شود. دانش‌آموزان به هر صورت معنا کنند، صحیح است.

۷- لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِّنْ حَشْيَةِ اللَّهِ : قطعاً دیدی (می‌دید) آن را فروتن (افتاده) و از هم پاشیده از ترس خدا. این جمله در ادامه و جواب شرط جمله قبل است. در اینجا نیز اگر «رَأَيْتَ» به صورت «می‌دید» معنا شود، ترجمه روان‌تر و مفهوم‌تر روشن‌تر خواهد بود.

۸- وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ : و آن (این) مثال‌ها، می‌زنیم آن را برای مردم شاید ایشان اندیشه کنند. قبلاً نیز گفته شده است «هَذَا، هَذِهِ» به صورت «این» و «ذَلِكَ، تِلْكَ» به شکل متداول، «آن» معنا می‌شود. ولی این تطابق بین اشکال عربی و فارسی این کلمه‌ها همیشه صحیح نیست. در بسیاری از آیات قرآن کریم و از جمله همین آیه شریفه، به وضوح روشن است که «ذَلِكَ» یا «تِلْكَ» را باید «این» معنا کرد. اگر بخواهیم این عبارت را به صورت روان‌تر و با مفهوم روشن‌تر معنا کنیم، چنین خواهد شد: «و این مثال‌ها را برای مردم می‌زنیم تا ایشان اندیشه کنند». نکته دیگر آنکه کلمه «لَعَلَّ» در جدول کلمه‌ها به دو صورت «شاید» و «به امید اینکه» معنا شده است و بهتر بود معنای «تا» نیز برای آن نوشته می‌شد. در بسیاری از آیات، ترجمه «لَعَلَّ» به «تا» بسیار کوتاه‌تر، رساتر و بهتر است.

✓ فعالیت یادگیری

یکی از دروس سال دوم راهنمایی را مطابق برنامه ارائه شده در کلاس درس

تدریس کنید.

فصل نهم

الگوی تدریس یک درس کامل از پایه سوم راهنمایی

اهداف یادگیری: از دانشجو – دبیر انتظار می رود پس از مطالعه و یادگیری

این فصل بتواند:

- ۱- با طرح درس بخش قرائت پایه سوم راهنمایی آشنا شود.
- ۲- بتواند با بخش قرائت مصحف ده جزئی پایه سوم را تدریس کند.
- ۳- با روش تدریس مفاهیم به طور عملی آشنا شود.
- ۴- بتواند بخش مفاهیم را به طور عملی تدریس کند.
- ۵- با روش تدریس بخش شناخت آشنا شود.

– طرح درس قرائت صفحات ۴۰۴ تا ۴۲۰ پایه سوم از روی مصحف ده جزیی
(جلسه اول)

– روش تدریس جداول مفاهیم (کار در کلاس)

– موضوعات شناخت

– روش بررسی انس با قرآن در خانه (جلسه دوم)

– فعالیت یادگیری

وَعَدَ اللَّهُ لَا يَهْدِي اللَّهُ لِقَوْمٍ يَكْفُرُونَ ﴿١﴾
 يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غٰفِلُونَ ﴿٢﴾
 أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَا خَلَقْنَا اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَدَّدًا وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ ﴿٣﴾
 أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُ الْأَرْضِ وَعَمْرُوهَا أَكْثَرَ بَيِّنَاتٍ مَّا عَمَّرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُظِلِّمَهُمُ وَلٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤﴾
 ثُمَّ كَانُوا عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسَاءَ وَإِن تَسَاءَلُوا أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا اللَّهُ وَكَانُوا بِهَا فَهْتَمُونَ ﴿٥﴾
 اللَّهُ يَهْدِي الْقَلْقُوبَ لِمَ يُعِيدُ ثُمَّ إِلَيْهِ رُجْعَتُكُمْ ﴿٦﴾
 وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُبْلِسُ السُّجُودُونَ ﴿٧﴾
 وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ مِّن شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءَ وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَاذِبِينَ ﴿٨﴾
 وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُؤْمِنُ بَلَّغًا يَتَفَتَّرُونَ ﴿٩﴾
 قَالَتِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قَهْرًا فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ ﴿١٠﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَفِتْنَةً الْآخِرَةِ فَأُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُخَضَّرُونَ ﴿١١﴾
 فَسُبْحٰنَ اللَّهِ حِينَ تَسْجُدُ وَحِينَ تَقُومُ ﴿١٢﴾
 وَحِينَ تُسَبِّحُ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَحِينَ تَعْبُدُهُ مِنَ الْمَشْرِقِ أَوْ مِنَ الْمَغْرِبِ ﴿١٣﴾
 وَالْأَرْضُ وَجَمِيعًا وَحِينَ تَقُومُ لِلصَّلَاةِ وَحِينَ تَسْجُدُ ﴿١٤﴾
 وَالْأَرْضُ وَجَمِيعًا وَحِينَ تَقُومُ لِلصَّلَاةِ وَحِينَ تَسْجُدُ ﴿١٥﴾
 وَالْأَرْضُ وَجَمِيعًا وَحِينَ تَقُومُ لِلصَّلَاةِ وَحِينَ تَسْجُدُ ﴿١٦﴾
 وَالْأَرْضُ وَجَمِيعًا وَحِينَ تَقُومُ لِلصَّلَاةِ وَحِينَ تَسْجُدُ ﴿١٧﴾
 وَالْأَرْضُ وَجَمِيعًا وَحِينَ تَقُومُ لِلصَّلَاةِ وَحِينَ تَسْجُدُ ﴿١٨﴾
 وَالْأَرْضُ وَجَمِيعًا وَحِينَ تَقُومُ لِلصَّلَاةِ وَحِينَ تَسْجُدُ ﴿١٩﴾
 وَالْأَرْضُ وَجَمِيعًا وَحِينَ تَقُومُ لِلصَّلَاةِ وَحِينَ تَسْجُدُ ﴿٢٠﴾

الگوی تدریس یک درس کامل از پایه سوم راهنمایی

طرح درس قرائت

۱- **پیش‌قرائت:** صفحات ۴۰۴ تا ۴۱۲ قرآن کریم، بین گروه‌های دو یا سه نفره بین دانش‌آموزان هر میز تقسیم می‌شود؛ مثلاً صفحه ۴۰۴ برای میز اول، صفحه ۴۰۵ برای میز دوم، صفحه ۴۰۶ برای میز سوم، تا صفحه ۴۱۲ برای میز نهم، دوباره صفحه ۴۰۴ برای میز دهم، صفحه ۴۰۵ برای میز یازدهم، به همین ترتیب تا آخر کلاس؛ و افراد هر گروه، صفحه مقرر خود را برای یکدیگر می‌خوانند و اشتباهات و اشکالات یکدیگر را تصحیح می‌کنند.

۲- **رفع اشکالات روخوانی:** دبیر محترم به هر گروه سر می‌زند و بر فعالیت آنان نظارت می‌کند، سؤالات هر گروه را پاسخ می‌دهد

و اشکالات آنها را رفع می‌کند. در حین انجام این فعالیت، اشکالات مهم و مبتلا به دانش‌آموزان شناسایی شده و روی تابلو نوشته می‌شود، تا پس از انجام فعالیت پیش‌قرائت، توضیحات لازم برای همه دانش‌آموزان بیان شود. به این ترتیب با مشارکت دانش‌آموزان، عمده اشکالات روخوانی آیات درس شناسایی شده و با توضیحات عمومی دبیر، این اشکالات رفع و اصلاح می‌شود.

۳- **استماع و همخوانی با نوار یا لوح فشرده:** با انتخاب دبیر، یک صفحه از آیات درس، از نوار یا لوح فشرده پخش می‌شود و دانش‌آموزان استماع کرده و خط می‌برند. یک صفحه دیگر را نیز دانش‌آموزان ضمن گوش کردن به صدای قاری، با صدای آرام همراهی کرده و با آن زمزمه می‌کنند.

۴- **فردخوانی:** هر دانش‌آموز، پس از اعلام صفحه‌ای که در پیش‌قرائت تمرین کرده است، حدود یک سطر را تا سر جمله و محل وقف مناسب با صدای بلند می‌خواند و دبیر محترم، اشتباهات و اشکالات مهم را با روش مناسب تصحیح می‌کند و امتیاز مناسبی را برای او منظور می‌نماید.

۵- **توجه دادن به تلفظ حروف خاص عربی (ح ع ذ ث ص ض ط ظ غ):** به پیروی از قرائت نوار یا لوح فشرده، و به دور از بیان قواعد و اصطلاحات تجویدی.

کلمات و ترکیبات مشکل آیات درس اول (صفحات ۴۰۴ تا ۴۱۲) که ممکن است دانش آموزان در خواندن آنها مشکل داشته باشند.

- ۱- متصل کردن ضمه واو به تشدید در ترکیب «دَعَوْا اللَّهَ» صفحه ۴۰۴
- ۲- اتصال کلمه «وَيُتَخَطَّفُ» در آخر سطر، به کلمه «النَّاسُ» در اول سطر بعد، صفحه ۴۰۴
- ۳- دقت در خواندن ترکیب «أَسَاءَ وَالسَّوَاءِ» و متصل کردن ضمه به تشدید با عبور از حروف ناخوانا، صفحه ۴۰۵
- ۴- ساکن کردن «ح» و بیان یای دوم ریز، در آخر کلمه «فِيحِي»= صفحه ۴۰۶
- ۵- ساکن کردن «ح» و اتصال کسره یاء به لام در دو ترکیب «يُحِي الْأَرْضَ، لَمْحِي الْمَوْتِ» صفحه ۴۰۶ و صفحه ۴۰۹
- ۶- توجه به ناخوانا بودن الف در کلمه «لِإِنِّه» و اتصال کسره به باء، صفحه ۴۱۲

روش تدریس جداول مفاهیم (کار در کلاس)

جدول ۱ (کلمات)

کار و کتابت

تمرین اول - جدول لغات را با استفاده از کلمات داده شده کامل نمائید و سعی کنید معانی کلمات را به خاطر بسپارید.

بهار بخشنده		بهار نیست		وحد		تخلیص کرد	
ریشه	معنی	ریشه	معنی	ریشه	معنی	ریشه	معنی
فَرَّخَ	فَرَّخًا	وَرَى	وَرِيًّا	وَحَدَّ	وَحْدًا	وَحَّدَ	وَحْدًا
فَرَّخَ	فَرَّخًا	وَرَى	وَرِيًّا	وَحَدَّ	وَحْدًا	وَحَّدَ	وَحْدًا
فَرَّخَ	فَرَّخًا	وَرَى	وَرِيًّا	وَحَدَّ	وَحْدًا	وَحَّدَ	وَحْدًا
فَرَّخَ	فَرَّخًا	وَرَى	وَرِيًّا	وَحَدَّ	وَحْدًا	وَحَّدَ	وَحْدًا
فَرَّخَ	فَرَّخًا	وَرَى	وَرِيًّا	وَحَدَّ	وَحْدًا	وَحَّدَ	وَحْدًا

* فرقی بین معنی و ریشه را مشخص کنید

جدول کلمه‌ها در پایه‌های اول و دوم هم آمده است. مشخصات جدول و کاربرد آن در آموزش یکسان است و طبعاً برای آموزش آنها نیز روش مشابهی به کار می‌رود. توضیح روش و نکته‌های عمومی این جدول در فصل‌های گذشته آمده است.

در بعضی از دروس، لغت‌ها در جدول کلمات از ۱۲ به ۱۰ کاهش یافته‌اند؛ زیرا: اولاً، لغت‌ها به تدریج مشکل‌تر و نامأنوس‌تر از لغت‌های کتاب پایه‌های قبل می‌شوند؛ ثانیاً، درصد افعال نسبت به سایر کلمه‌ها بیشتر است و می‌دانیم که آموزش فعل به عنوان لغت، به دلیل دربر داشتن معنای زمان و شخص از آموزش اسم دشوارتر

است و فراگیری هر فعل با مشخصات کامل، شاید دو برابر یک اسم به دقت، زمان و فعالیت ذهنی نیاز

دارد. با توجه به این مطالب که مورد تأیید صاحب‌نظران و دبیران گرامی بوده است و نیز به پیشنهاد ایشان از حجم لغت‌های هر درس کاسته شد.

نکته دیگر اینکه دانش‌آموزان با توجه به آنچه در درس عربی و قرآن سال‌های گذشته آموخته‌اند، با دانستن یکی از صیغه‌های یک فعل معنای سایر صیغه‌های پرکاربرد آن را – البته درباره فعل‌های ساده و بدون اعلال – تشخیص می‌دهند. از این رو، معنای این کلمات گفته نشده یا در بالای جدول لغت‌ها آمده است.

در جدول لغت‌های این درس برخی از لغت‌ها که به توضیح بیشتری نیاز دارند، در زیر آمده‌اند.

۱- **فُرْقَان**: در اصل معنای مصدری دارد – یعنی فرق گذاشتن – ولی به معنای اسم فاعل – یعنی فاروق و فرق گذارنده – به کار رفته است. این لغت در مورد حَقِّ و باطل به کار می‌رود و مفهوم آن، فرق گذارنده بین حَقِّ و باطل است. این کلمه در برخی آیه‌ها، نام قرآن کریم است و بنا بر بعضی روایات، دسته‌ای از آیات قرآن به این نام، نامیده شده‌اند.

۲- **لَا يَحْفَى**: با واژه مخفی هم خانواده است. بنابراین، تشخیص دادن آن از لغت‌های بالای جدول چندان دشوار نیست. ریشه آن خ ف ی و مصدر آن خفاء به معنای پوشیده و نهان است.

۳- **أُولُو الْأَلْبَابِ**: لُبُّ یعنی عقل خالص و نیالوده. جمع لُبِّ، أَلْبَاب است. در قرآن کریم فقط جمع آن یعنی «أَلْبَاب» به کار رفته است؛ بنابراین، أُولُو الْأَلْبَابِ، یعنی صاحبان تفکر و اندیشه درست.

۴- **لَا تُزْعَجُ**: ریشه آن «زَجَع» به معنای انحراف از حق است؛ بنابراین، «لَا تُزْعَجُ» یعنی از حق برمگردان و «لَا تُزْعَجُ قُلُوبَنَا»؛ یعنی قلب و میل ما را از حق برنگردان.

۵- «هَبَّ» و «وَهَاب» : ریشه این دو لغت «وَهَب» و مصدر آنها «هَبَّة» به معنای بخشیدن و دادن چیزی بدون عوض است. «وَهَاب» از اسمای الهی است.

جدول ۲ (ترکیب‌ها)

چگونگی انجام دادن این تمرین به تفصیل در دو درس قبلی بیان شده است. ابتدا از دانش‌آموزان بخواهید که در گروه‌های دو یا سه نفره یا به صورت انفرادی با استفاده از جدول کلمه‌های این درس و دانستنی‌های قبلی خود، ترکیب‌ها را به شکل تحت‌اللفظی معنا کنند. در این هنگام، با گردش در کلاس، بر فعالیت دانش‌آموزان نظارت داشته باشید و در صورت نیاز، آنها را کمک و راهنمایی کنید. پس از اینکه بیشتر دانش‌آموزان، ترکیب‌ها را معنا کردند، مرحله دوم – که تصحیح جدول است –

آموزش ترکیب و عبارت‌های قرآنی را به کمک سرگروه، حیر، صدا کنید.

ترکیب	معنی
لَا يَخْلِفُ عَلَى عَهْدِهِ	
وَلَا يَخْلِفُونَ بَرِّعَتَهُمْ	
لَا يُخْلِفُ عَهْدَهُ	
لَا يَنْزِلُ الْقُرْآنَ	
فَهَبْ لِي	
مِنْ لِقَائِكَ	
لَا تُزِعْ قُلُوبَنَا	
زَيْتُ الْقَدِيمِ الْوَعْدِ	

آغاز می‌شود. از یکی از دانش‌آموزان بخواهید که ترکیب اول را بخواند (به دانش‌آموزان پیام‌زید که همیشه در خواندن عبارت‌های قرآنی دقت کنند و اگر اشتباه خواندند، اشتباه خود را تصحیح کنند). آن‌گاه ترجمه عبارت را که قبلاً نوشته است، بخواند. در صورت نیاز، ترجمه، به شیوه‌هایی که در فصل‌های قبل کلیات گفته شده است، تصحیح می‌شود. به این ترتیب، دانش‌آموزان همه ترکیب‌ها و ترجمه آنها را یکی یکی می‌خوانند و تصحیح می‌کنند. توجه داشته باشید که هیچ‌گاه ترجمه صحیح را به دانش‌آموزان دیکته نکنید.

برخی نکات که دانستن آنها در ترجمه ترکیب‌های این جدول برای دبیران محترم مفید است به شرح زیر می‌باشد* . بیان همه این مطالب برای دانش‌آموزان ضروری نیست؛ مگر در صورت لزوم و به تشخیص دبیر محترم.

۱- **لَا يُخْلِفُ الْعَهْدَ** : تخلف نمی‌کند در وعده. ممکن است دانش‌آموزان حرف «در» را ننویسند یا پس از کلمه «وعده»، حرف «را» را اضافه کنند. همه اینها صحیح است؛ فقط توضیح می‌دهیم که در فارسی، در چنین ترکیبی آوردن حرف «در» رایج‌تر و مناسب‌تر است.

۲- **لَا تُزِعْ قُلُوبَنَا** : نلغزان قلب‌ها (دل‌ها)ی ما را. به لزوم حرف «را» توجه کنید و در صورت نیاز، ضرورت آن را برای دانش‌آموزان توضیح دهید.

۳- **فَهَبْ لِي** : پس ببخش به من. ممکن است دانش‌آموزان «لی» را «برای من» معنا کنند که غلط محسوب نمی‌شود ولی برای آنها توضیح می‌دهیم که حرف «لِ» (با توجه به فعل به کار رفته در جمله، گاهی «به») معنا می‌شود، نه «برای». مانند این جمله یا جمله‌هایی که در آنها فعل «قال» یا سایر مشتقات آن به کار رفته است؛ مانند: **وَقَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ** : و گفت موسی به قومش.

* توجه داشته باشید که همه ترکیب‌های جدول به توضیح نیاز ندارند. ترکیب‌هایی که به راحتی معنا می‌شوند و نکته خاصی ندارند، در این کتاب توضیح داده نشده‌اند.

۴- رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ: پروردگار عزیز بسیار بخشنده تو. ممکن است «پروردگار تو عزیز

بسیار بخشنده» معنا شود. در این صورت، غلط محسوب نمی‌شود، ولی توضیح می‌دهیم که در چنین

ترکیبی بهتر است «تو» در آخر معنا شود.

جدول ۳ (تشخیص ترجمه صحیح)

این تمرین نیز در کتاب اول و دوم نظیر داشته است. دانش‌آموز برای هر عبارت قرآنی باید ترجمه صحیح را تشخیص دهد و علامت بزند. در گذشته گفتیم که برای استفاده بیشتر، خوب است دانش‌آموزان ابتدا عبارت قرآنی را ترجمه کرده و سپس آن را با دو جمله داده شده مقایسه کنند و آنگاه عبارت صحیح را برگزینند؛ نه آنکه فقط به قسمت‌های متفاوت آنها دقت کنند و اشتباه را پیدا کنند.

در عبارت ۳، دو ترجمه داده شده از لحاظ معنا به هم نزدیک‌اند. با توجه به ترجمه تحت‌اللفظی، معلوم می‌شود که ترجمه الف صحیح است. به علاوه، در ترجمه ب؛ اُولُوا الْأَلْبَابِ به غلط، دانشمندان معنا شده است.

جدول ۴ (معنا کردن صیغه‌های مختلف

فعل ماضی)

همان‌گونه که در جدول کلمات توضیح داده شد، با توجه به آنچه دانش‌آموزان در درس عربی سال دوم آموخته‌اند و در درس قرآن هم یادآوری شد، اکنون انتظار می‌رود که آنان در فعل‌های ساده با دانستن برخی از صیغه‌ها، معنای سایر صیغه‌های پرکاربرد را بشناسند.

در تمرین این درس، دانش‌آموزان باید معنای فعل‌های «حَلَقْتُ، ظَلَمْتُمْ، رَزَقْتُ، ظَلَمْنَا»

تمرین جدول ۳ - ترجمه این صحیح هر عبارت را علامت بزنید.

رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۱- پروردگار تو به من شکست و دانش بخشید.

۲- پروردگارم به من شکست و دانش بخشید.

رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۳- تو خداوندی هستی که هر امری را که خواهی می‌کنی.

۴- تو خداوندی هستی که هر امری را که خواهی می‌کنی.

رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۵- هر چه بخواهی می‌توانی.

۶- هر چه بخواهی می‌توانی.

رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۷- تو کتاب را به من دادی.

۸- تو کتاب را به من دادی.

رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۹- پروردگارم مرا آموخت و به من فرمان‌روایی بخشید.

۱۰- پروردگارم مرا آموخت و به من فرمان‌روایی بخشید.

تمرین جدول ۴ - در سالی‌های فعلی یا معنای فعل‌های داخل جدول را علامت بزنید. هر کلمه را ابتدا بنویسید. اینکه با توجه به آنچه در درس عربی آموخته‌اید این عبارات قرآنی را که در آن‌ها سایر صیغه‌های این فعل‌ها به کار رفته است، معنی کنید.

رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۱- رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۲- رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۳- رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۴- رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۵- رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۶- رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۷- رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۸- رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۹- رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

۱۰- رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

تمرین با قرآن در صفحه ۱۰۴ تا ۱۰۶ قرآن کریم و در صفحه ۱۰۴ تا ۱۰۶ قرآن کریم با همراهی هر دو درس عربی و قرآن، به معنای آن‌ها را بنویسید. دست‌نویس کرده و معنی کنید.

۱- علامت بزنید و معنی آن‌ها را بنویسید.

را تشخیص دهند. همان‌طور که معلوم است، این کلمات فعل ماضی و از صیغه‌هایی هستند که سال گذشته کاملاً مرور شده‌اند. سایر کلمات هم معلوم و شناخته شده‌اند و به توضیح خاصی نیازی نیست.

موضوعات شناخت

اهداف

- ۱- آشنا کردن دانش‌آموزان با برخی از ویژگی‌های سوره آل عمران
- ۲- آشنا کردن آنان با محتوای سوره آل عمران
- ۳- آشنا کردن آنان با تصویر کتابت سوره آل عمران
- ۴- علاقه‌مند کردن آنان به کسب اطلاعات بیشتر درباره سوره‌های قرآن.

روش تدریس

- ۱- مطالعه انفرادی متن درس توسط دانش‌آموزان
 - ۲- توضیحات مختصر دبیر محترم درباره کلیات سوره آل عمران
 - ۳- قرائت آیات کتابت شده در تصویر توسط دانش‌آموزان و سپس دبیر محترم
 - ۴- ترجمه کلمه به کلمه متن تابلو موجود در متن درس.
- نمونه موضوعات برای گفت‌وگوی بیشتر دانش‌آموزان**
- ۱- سوره‌های مدنی و مکی چه تفاوتی دارند؟
 - ۲- در آیات ۳۳ و ۳۵ که از دو عمران اول و دوم یاد می‌کند، درباره چه موضوعاتی بحث شده است؟
 - ۳- برخی از دعاهای سوره آل عمران را در کلاس جمع‌خوانی و ترجمه کنید.

منابع برای مراجعه

- ۱- تفسیر نمونه، جلد دوم، بخش مربوط به سوره آل عمران.
- ۲- تفسیر نور، جلد دوم، بخش مربوط به سوره آل عمران.

روش بررسی تکلیف انس با قرآن در خانه (قسمت ب) جلسه دوم

همان طور که قبلاً گفته شد، این قسمت تکلیف خانه است. در پایان تدریس بخش مفاهیم (کار در کلاس)، تأکید می‌کنیم که دانش‌آموزان این تکلیف را برای جلسه آینده انجام دهند.

قسمت «الف» مربوط به پرسش و ارزشیابی بخش قرائت و قسمت «ب» مربوط به پرسش و ارزشیابی بخش مفاهیم است. همان طور که در بخش کلیات گفتیم، نتیجه یادگیری درس در تکلیف انس با قرآن در خانه آمده است؛ به نحوی که اگر بخش کار در کلاس با دقت در روش گفته شده، در کلاس انجام پذیرد، بیشتر دانش‌آموزان برای حل این بخش تقریباً هیچ مشکلی نخواهند داشت. به علاوه، این تکلیف

به بهترین شکل، یادگیری آنها را ثبات و عمق می‌بخشد و در عین حال، ترجمه عبارات‌های بلندتر احساس موفقیت و کامیابی را افزایش می‌دهد.

پرسش از قسمت «ب»؛ این تکلیف به شیوه‌های متنوعی انجام می‌شود. به نظر می‌رسد یکی از ساده‌ترین و طبیعی‌ترین راه‌ها این باشد که برای مثال، از دانش‌آموزی بخواهیم جمله اول را همراه با معنای آنکه قبلاً نوشته است، بخواند. این کار ادامه می‌یابد تا همه عبارات‌ها معنا شوند. در اینجا توجه به چند نکته، مهم است.

۱- قبل از شروع به پرسش، به شکلی مناسب بررسی کنید که دانش‌آموزان تکلیف را انجام داده‌اند یا نه. این بررسی و بازبینی باید با دقت و تدبیر انجام شود تا هم مانع سهل‌انگاری دانش‌آموزان در انجام دادن تکلیف باشد و هم به گونه‌ای نباشد که دانش‌آموزان ترجمه عبارات‌ها را فقط برای رفع تکلیف به هر شیوه نامناسبی بنویسند و به دبیر ارائه کنند. از این رو، باید از سختگیری و سهل‌انگاری پرهیز شود.

۲- دانش‌آموزان باید عبارات‌های قرآنی را صحیح و با دقت بخوانند؛ در غیر این صورت، لازم است، دبیر عکس‌العمل مناسب نشان دهد و حتی با تذکر قبلی، برای درست یا نادرست خواندن عبارات‌های

قرآنی، نمره و امتیاز خاصی منظور کند.

۳- اگر دانش‌آموزی عبارت را درست معنا کرد، او را تشویق می‌کنیم. در این قسمت برای هرچه بهتر تشخیص دادن توانایی دانش‌آموز و تمرین و یادآوری بیشتر، می‌توانیم از او بخواهیم که یکی از کلمات یا ترکیب‌های همین عبارت را معنا کند. فرض کنید دانش‌آموزی عبارت چهارم انس با قرآن در خانه همین درس را خوانده و معنا کرده و معنا نیز صحیح بوده است؛ در این حالت، او را مخاطب قرار می‌دهیم و می‌گوییم: عزیزم، بگو ببینم «ءَامَنَّا بِهِ» یعنی چه؟ دانش‌آموزی که خودش تکلیف را انجام داده است، قاعدتاً پاسخ صحیح می‌دهد. به این ترتیب، پرسش جدی‌تر می‌شود و دانش‌آموزان درمی‌یابند که همواره باید آمادگی نسبی خود را حفظ کنند.

علاوه بر این، می‌توان از برخی کلمه‌ها یا ترکیب‌های دیگر مفاهیم که در بخش کار در کلاس این درس یا حتی درس‌های قبل آمده است، نیز از آن دانش‌آموز پرسش کرد.

۴- با توجه به مجموع توانایی هر دانش‌آموز در صحت روخوانی عبارت، ارائه ترجمه صحیح و پاسخ دادن به سؤالات شفاهی، نمره‌ای از ۲۰ در نظر می‌گیریم و به او می‌دهیم. توجه داشته باشید از آنجا که در پرسش‌ها و ارزشیابی مستمر، دبیران محترم از شیوه‌های مختلفی بهره می‌گیرند، بارم‌بندی خاصی پیشنهاد نمی‌شود و دبیر محترم در این زمینه می‌تواند با توجه به تجارب خود عمل کند.

۵- در صورت ارائه معنای نادرست، از دانش‌آموز دیگری می‌خواهیم تا همان عبارت را بخواند و معنا کند. این کار ادامه می‌یابد تا همه عبارت‌های این بخش معنا شوند.

۶- با توجه به زمان‌بندی تعیین شده برای تدریس و پرسش بخش‌های قرائت و مفاهیم دروس که قبلاً ارائه شده است، می‌توان حدود ۳۰ دقیقه را به پرسش از بخش مفاهیم (ارزشیابی و تصحیح قسمت «ب» انس با قرآن در خانه) اختصاص داد.

برخی نکات خاص درباره ترجمه عبارت‌های «انس با قرآن در خانه» درس اول، به شرح زیرند.

۱- **وَأَنْزَلَ التَّوْرَةَ وَ الْإِنْجِيلَ مِنْ قَبْلُ هُدًى لِلنَّاسِ وَ أَنْزَلَ الْفُرْقَانَ** : و نازل کرد تورات و انجیل را از قبل، هدایتی برای مردم و نازل کرد قرآن را. به جایگاه حرف «را» توجه کنید. نکته دیگر آنکه همان‌طور که می‌دانید، کلمه «قبل» و «بعد» از اسم‌های دائم‌الاضافه‌اند؛ یعنی، همیشه به اسم دیگری اضافه می‌شوند؛ مانند: «قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ»، «مِنْ قَبْلِكَ»، «بَعْدَ الرُّسُلِ» یا «مِنْ بَعْدِهِمْ». به این ترتیب،

این دو کلمه در فارسی «قبل از» و «بعد از» معنا می‌شوند. هرگاه این دو کلمه به اسم دیگری اضافه نشوند، اولاً، مبنی بر ضَمّ می‌شوند؛ مانند «مِنْ قَبْلُ» و «مِنْ بَعْدُ» و ثانیاً، به صورت «از قبل یا قبلاً» و «بعداً» معنا می‌شوند.

توجه داشته باشید که این توضیحات فقط برای دبیر محترم ارائه شده است و مطرح کردن آنها حداقل برای همه دانش‌آموزان ضرورتی ندارد. این گونه موارد در پاورقی کتاب به طور خاص معنا می‌شوند و آموختن آنها به دانش‌آموزان لازم نیست. در نتیجه، نباید در ارزشیابی‌ها و به‌ویژه ارزشیابی‌های کتبی مورد سؤال قرار گیرند.

۲- كُلُّ مَنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ : همه از نزد پروردگار ماست و پند نمی‌گیرند جز خردمندان. به جایگاه فعل ربطی «است» توجه داشته باشید. آموختن معنای کلماتی که در بخش «انس با قرآن در خانه» در کتاب درسی معنا شده‌اند، برای دانش‌آموزان ضروری نیست. از این رو، اگر از عبارت‌هایی با این کلمه‌ها در امتحان استفاده می‌کنید، باید معنای آنها را نیز در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید. این امر از آن روست که در آموزش مفاهیم قرآن بر آموختن معنای کلمات پرکاربرد تأکید می‌شود. نکته دیگر آنکه فعل «ما يَذَّكَّرُ» مفرد است که به خاطر فاعل آن (أُولُو الْأَلْبَابِ)، جمع معنا می‌شود.

۳- رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا : پروردگارا، نلغزان دل‌های ما را پس از وقتی که (پس از اینکه) هدایت کردی ما را. ترجمه این عبارت روشن است، ولی ممکن است برای دانش‌آموزان این سؤال پیش آید که مگر خداوند دل انسان را می‌لغزاند.

در این صورت برای آنها توضیح دهید که خداوند هیچ‌گاه هیچ انسانی را گمراه نمی‌کند؛ بلکه به‌عکس، با مهربانی تمام، تا زمانی که گناه‌های انسان به ظلم، فساد، طغیان و انحراف بیش از حد نرسیده است، زمینه هدایت او را فراهم می‌کند، ولی اگر این صفات ناپسند در درون انسان جای گرفت و تثبیت شد، او را در انحرافش رها می‌کند. در این مورد توجه به آیه ۵، سوره صف جالب است؛ آنجا که می‌فرماید: «فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ»؛ پس چون آنها از حق برگشتند، خدا دل‌هایشان را برگرداند.

۴- وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ : و ببخش به ما از نزدت (نزد خودت) رحمتی، قطعاً تو بسیار بخشنده‌ای. در اینجا دو نکته قابل توجه است: اول آنکه «لَدُنْكَ» بهتر است «نزدت» معنا شود نه «نزد تو». نکته دیگر آنکه همان‌طور که می‌دانید، «أَنْتَ» در این عبارت، ضمیر فصل است. این‌گونه ضمائر را می‌توان معنا نکرد؛ هرچند که به نوعی تأکید یا حصر را می‌رسانند. به این

ترتیب، می‌توان عبارت را این‌گونه معنا کرد: «قطعاً تو همان بسیار بخشنده‌ای». ترجمهٔ اول صحیح و پذیرفتنی است.

۷ فعالیت یادگیری

یکی از دروس سال سوم راهنمایی را مطابق روش‌های گفته شده در کلاس درس برای دیگر دانشجویان تدریس کنید.

آموزش قرآن در کشورهای اسلامی